

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: n.v.t.

Bedrag: n.v.t.

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: n.v.t.

Bedrag: n.v.t.

Portefeuillehouder: G.A.A. van Rijswijk - van Mook

Vergadering PS: 17 april 2026

Nr: 820121

Agenda nr:

Vergadering GS: n.v.t.

Nr: n.v.t.

Onderwerp: Rekenkamer onderzoek Energiebesparingsplicht

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

De rekenkamer Zeeland voerde samen met verschillende gemeentelijke Zeeuwse rekenkamers een onderzoek uit naar toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht binnen de provincie Zeeland. Hierbij is bevestigd hoe de handhaving hierop wordt uitgevoerd, welk beleid er is, wat de resultaten zijn en hoe daarover wordt verantwoord. De rekenkamers concluderen dat handhaven van de plicht een effectief middel is om energiebesparing bij bedrijven en instellingen te bevorderen. Hoewel inzet op handhaving bij gemeenten over het algemeen beperkt was, vormde de Provincie een uitzondering. Hier werd beleid ontwikkeld gericht op de besparingsplicht en extra middelen daarvoor ingezet. De Rekenkamer beveelt PS onder andere aan om GS opdracht te geven om meer inzicht te geven in de effectiviteit van de handhaving en om de RUD en DCMR een duidelijke opdracht te geven voor de uitvoering, waarbij de middelen voor het handhaven van de energiebesparingsplicht expliciet worden geïdentificeerd.

Aanleiding

De rekenkamer Zeeland en de gemeentelijke rekenkamers van Middelburg, Vlissingen, Veere, Goes, Borsele, Reimerswaal, Noord-Beveland, Kapelle, Schouwen-Duiveland en Tholen (hierna de Zeeuwse Rekenkamers) hebben in 2024–2025 onderzoek verricht naar de uitvoering van toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht binnen de provincie Zeeland.

De energiebesparingsplicht speelt in het Nederlandse klimaatbeleid een belangrijke rol om de schadelijke gevolgen van het gebruik van fossiele energie voor het klimaat te beperken en daarmee samenhangende bindende Europese doelen voor energiebesparing te bereiken.

De wijze waarop Provincie en gemeenten uitvoering geven aan hun rol bij de handhaving van de energiebesparingsplicht is essentieel voor het bereiken van de energie en klimaatdoelen die door de Rijksoverheid worden nagestreefd en worden onderschreven door Provincie en gemeenten. Het onderzoek dat door de Zeeuwse rekenkamer is uitgevoerd is een vervolg op het landelijke DoeMee-onderzoek Energiebesparingsplicht van de Algemene Rekenkamer en (via de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers NVRK) de lokale rekenkamers.

Doelstelling

- Kennis te nemen van de taken op het gebied van het handhaven van de energiebesparingsplicht en de wijze waarop toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht in Zeeland wordt uitgevoerd door Provincie en gemeenten in samenwerking met omgevingsdiensten.
- Hen daarmee in positie te brengen om, indien van toepassing, besluiten te nemen die de doelmatigheid en effectiviteit van beleid ten goede komen.

Onderzoeksmethode

De vereniging van Rekenkamers heeft in 2024 gegevens opgevraagd bij de gemeenten en de Provincie. Op basis daarvan zijn factsheets opgesteld. Vervolgens hebben de Zeeuwse rekenkamers in de periode januari 2025 – juni 2025 aanvullende gegevens opgevraagd en interviews gehouden op ambtelijk niveau met de tien Zeeuwse gemeenten, de RUD Zeeland en DCMR. Op basis van de verzamelde informatie is een nota van bevindingen opgesteld, die in de periode juli – september heeft voorgelegd voor ambtelijk wederhoor. De rekenkamers hebben de ontvangen reacties vervolgens verwerkt in de definitieve nota van bevindingen.

Centrale vraag

Hoe werd de handhaving van de energiebesparingsplicht in Zeeland uitgevoerd in de periode 2022 - 2025, welk beleid is daarop van toepassing, wat zijn de resultaten en hoe wordt daarover verantwoord?

Constateringen

1. Het handhaven van de energiebesparingsplicht is een gezamenlijke opdracht van de Zeeuwse overheden, waarbij een goede samenwerking en voldoende financiële middelen essentieel zijn voor een effectieve uitvoering.
2. Beleid werd door de meeste gemeenten in de periode tot en met 2025 nauwelijks omgezet in acties om het handhaven van de energiebesparingsplicht te bevorderen.
3. De inzet op het handhaven van de energiebesparingsplicht blijkt in Zeeland de afgelopen jaren beperkt te zijn geweest. Uitzondering zijn bedrijven met de Provincie Zeeland als bevoegd gezag.
4. De inzet op het handhaven van energiebesparingsplicht door RUD Zeeland zal vanaf 2026 intensiveren.
5. Het handhaven van de energiebesparingsplicht is een effectief instrument om naleven van de regels te bevorderen. Bedrijven gaan over het algemeen niet automatisch over tot het volledig naleven van de plicht. Om de vraag te kunnen beantwoorden in hoeverre het handhaven van de energiebesparingsplicht bijdraagt aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaat en energie zijn onvoldoende gegevens beschikbaar.
6. Er blijkt discussie mogelijk over de financiële middelen die beschikbaar zijn voor RUD Zeeland voor het uitvoeren van de handhaving op de energiebesparingsplicht.
7. De verantwoording over het handhaven op de energiebesparingsplicht is gefragmenteerd en wisselend qua informatiewaarde.

Hoofdconclusie

Het handhaven van de energiebesparingsplicht in Zeeland blijkt een effectief instrument om energie besparingsmaatregelen bij bedrijven en instellingen te bevorderen. Bij circa 80% van de controles in de afgelopen jaren werden overtredingen op de energiebesparingsplicht vastgesteld. Bedrijven gaan niet allemaal uit zich zelf over tot het nemen van alle energiebesparende maatregelen die zich binnen vijf jaar terug verdienen.

Ondanks de effectiviteit van het instrument, blijkt de inzet op het uitvoeren van de handhaving op de energiebesparingsplicht in Zeeland beperkt te zijn geweest in de periode 2021 – 2025. Door wisselende prioriteit bij gemeenten, onvoldoende financiering en gebrekkige samenwerking tussen gemeenten en de RUD Zeeland bleef het tempo van controles laag.

De provincie Zeeland vormde een uitzondering door beleid te ontwikkelen gericht op de energiebesparingsplicht en extra middelen daarvoor jaarlijks in te zetten. De meeste gemeenten boden deze steun niet, waardoor een robuust energieteam van handhavers bij de RUD Zeeland maar beperkt tot ontwikkeling kon komen.

Vanaf 2026 zal de robuustheid van de uitvoeringsorganisatie toenemen door landelijke verplichte robuustheidscriteria. De implementatie van het plan van aanpak Robuuste RUD Zeeland, zal de intensiteit van handhaving op de energiebesparing naar verwachting verdubbelen.

Het is onduidelijk hoe effectief deze intensivering daadwerkelijk zal bijdragen aan doelen die gesteld zijn voor de maatschappelijke opgaven in relatie tot energie en klimaat in bijvoorbeeld de Regionale Energiestrategie Zeeland. Zowel regionaal als landelijk ontbreekt een goed inzicht in het maatschappelijke effect van handhaving op de energiebesparingsplicht.

De verantwoording over de uitvoering van de energiebesparingsplicht is gefragmenteerd en wisselend qua informatiewaarde. Er is winst te behalen wanneer bevoegde gezagen op één plek op dezelfde manier verantwoorden over de handhaving op de energiebesparingsplicht. De tweejaarlijkse verantwoordingsrapportage in het kader van de RES biedt hiervoor aanknopingspunten.

Aanbevelingen

De rekenkamer Zeeland doet Provinciale Staten de volgende aanbevelingen:

1. Geef opdracht aan GS om in overleg met omgevingsdiensten meer inzicht te creëren in de effectiviteit van het handhaven op de energiebesparingsplicht. Dit inzicht dient de doelen die zijn gesteld in relatie tot energie en klimaat te betrekken. Sluit hierbij aan op landelijke informatie en kennisontwikkeling.
2. Geef opdracht aan GS om de informatiewaarde van de verantwoording over handhaving op de energiebesparingsplicht te verhogen en te koppelen aan het doel in het Milieuprogramma 2023 - 2027: In 2026 voldoen alle bedrijven waar GS bevoegd gezag is aan de energiebesparingsplicht.
3. Geef opdracht aan GS om de financiële middelen ten behoeve van het handhaven op de energiebesparingsplicht te blijven oormerken in de opdracht aan de RUD Zeeland.

4. Geef opdracht aan GS om vanuit de regierol in samenspraak met de andere opdrachtgevers een zo eenduidig mogelijke opdracht te verlenen richting de RUD Zeeland inzake het handhaven van de energiebesparingsplicht.

De rekenkamer Zeeland merkt bij deze aanbeveling op dat de Regionale Energiestrategie Zeeland een logisch bestaand samenwerkingsverband is om beleidsmatig af te stemmen over prestaties en inzet op de energiebesparingsplicht als instrument daarbij.

Bestuurlijke reactie

Gedeputeerde Staten spreken waardering uit voor het onderzoek. Het geeft helder en duidelijk inzicht over de handhaving energiebesparingsplicht in Zeeland. GS herkennen zich in de conclusies en aanbevelingen. Een aantal van de aanbevelingen wordt al opgepakt (3) of zijn reeds in gang gezet (2).

Nawoord Rekenkamer

De gezamenlijke Rekenkamers danken het college van Gedeputeerde Staten en de colleges van Burgemeester en Wethouders van de deelnemende Zeeuwse gemeenten voor hun bestuurlijke reactie.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

het presidium van Provinciale Staten van Zeeland,

H.M. de Jonge, voorzitter

drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

Onderwerp: RK onderzoek Energiebesparingsplicht

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van het Presidium d.d. 30 maart 2026 , nr.

besluiten:

Gedeputeerde Staten opdracht te geven om:

1. In overleg met omgevingsdiensten meer inzicht te creëren in de effectiviteit van het handhaven op de energiebesparingsplicht. Dit inzicht dient de doelen die zijn gesteld in relatie tot energie en klimaat te betrekken. Sluit hierbij aan op landelijke informatie en kennisontwikkeling.
2. De informatiewaarde van de verantwoording over handhaving op de energiebesparingsplicht te verhogen en te koppelen aan het doel in het Milieuprogramma 2023 – 2027 dat in 2026 alle bedrijven waar GS bevoegd gezag is aan de energiebesparingsplicht voldoen.
3. De financiële middelen ten behoeve van het handhaven op de energiebesparingsplicht te blijven oormerken in de opdracht aan de RUD Zeeland.
4. Vanuit de regierol in samenspraak met de andere opdrachtgevers een zo eenduidig mogelijke opdracht te verlenen richting de RUD Zeeland inzake het handhaven van de energiebesparingsplicht.